

Florea Lucaci, Creație și ființare. Un temei în ontologia umanului

Editura Dacia, Cluj Napoca, 2002

Deja titlul lucrării de care ne ocupăm ne semnaleză faptul că autorul, d-nul Florea Lucaci (conferențiar univ. dr. la Facultatea de Științe Umaniste a Universității „Aurel Vlaicu” din Arad), a efectuat o alegere grea în contextul filosofic contemporan. Opțiunea sa pentru metafizica subiectului (care are desigur drept fundament câteva decizii în privința posibilității menținerii într-un proiect ontologic) și investiția sa în acest gen de proiect ar putea face în sine obiectul unor critici din partea celor care – în multe cazuri cu destulă dreptate – consideră o astfel de întreprindere în momentul actual ca fiind anacronică, naivă, autistă, sau de-a dreptul periculoasă. Ar fi desigur lipsit de gust să ne facem aici vocea unor astfel de obiecții; mai mult, această reconsiderare a filosofiei subiectului se poate înscrie în eforturile generației 80 franceze (Alain Renaut, Jean Luc Ferry, Jean-

Francois Courtine, Pierre Manent, s.a.) de a reechilibra balanța în dezbateră cu post-structuralismul generației 68 (ceea ce mai este numit, cu atîta imprecizie - însă cu tot atîta speranță! - postmodernism). Din acest punct de vedere, iată, încercarea de față de a găsi un temei, un fundament, ontologiei umanului nu mai pare ceva „ieșit din modă”, depășit, ci dimpotrivă.

Încă și mai importantă decît această încadrare într-un curent de gîndire filosofic nu lipsit de influență la nivel continental mi se pare indicarea unor corelații și filiații ideatice pe plan local. E de notorietate modul în care se înțelege a se conduce cercetări filosofice în țara noastră: cu capul în piept, neprivind nici în stînga, nici în dreapta, decît, eventual, condescendent, ori pentru a face niscaiva observații răutăcioase. Lipsa de încredere în eforturile antemergătorilor, ori ale colegilor de generație, insistența cu care se subliniază diferențele, sărăcesc teribil discuțiile specialiștilor de la noi. Iată de ce importanța pe care o acordă în cadrul propriului său proiect Florea Lucaci operei lui Noica – într-atît încît reprezintă o sursă majoră – este nu numai rară, ci și utilă în peisajul autohton, și, ne permitem să sperăm, un exemplu care va fi urmat de cît mai mulți. Întîlnirea dintre interesele autorului nostru cu gîndirea lui Noica în încercarea de a pune bazele unei reforme a ontologiei nu este, de altminteri, în nici un caz întîmplătoare, și nici simplă reverență. Continuînd a documenta locul cărții de față în peisajul cultural românesc, am putea face o legătură (măcar la nivelul cel mai general al intențiilor și deciziilor – cel care ne interesează aici) cu binecunoscutul proiect al „omului recent” – cîtă

ABOUT THE AUTHOR:

MA in Culture and Communication,
Faculty of History and Philosophy,
UBB, Cluj, Romania.
E-mail:
lgkdogomarov@yahoo.com

KEYWORDS:

Ontology, metaphysics, Dasein, Florea Lucaci, philosophy, postmodernism, values

vreme autorii par a împărtăși aceeași impresie despre așa-numitul postmodernism. Denunțarea omului recent, a pericolelor individualismului contemporan (pe de o parte) și efortul de a întemeia o ontologie a umanului (de cealaltă) nu pot, din acest punct de vedere, să nu fie înrudite în intenția lor. Ne permitem, oprindu-ne aici cu aceste considerații generale, să opinăm că lucrarea lui Florea Lucaci dă seama de o intenție, iată, bine reprezentată în spațiul cultural românesc de a „reface” omul contemporan, de a-i reda acestuia încredere în valorile sale, de a găsi un fundament axiologic al comunității.

Cu referire la conținutul lucrării, merită remarcat în primul rând efortul de a structura și de a urmări problematica propusă. De asemenea, încercarea de a găsi în conceptul de creație un temei ontologic (care, în intenția manifestă a autorului, trece de nivelul ontologiilor regionale) este desigur o idee valoroasă și promițătoare. Referințele de bază sunt Kant (și neokantienii – Rickert, Cassirer), Heidegger și ... deloc surprinzător, totuși, Noica, toate cadrând o terminologie și un discurs hotărât metafizic (desigur cu corecțiile oferite de analiza logică și semantică, specifice filosofiilor de orientare analitică). Miza lucrării este detalierea conceptului de „creație ca devenire și totalitate existențială”, ca temei ontologic implicând existența lumii umane. Creația, se stipulează, este funcțională într-o triadă unitară, ca *ratio essendi*, *ratio cognoscendi* și *ratio seminales*, oferind condiția de posibilitate a umanului în regimul totalității. Astfel, elementelor prezentate aparținând nivelului fundamentului (al cauzei, sau al facticității întemeietoare) îi corespund,

pe palier logic, respectiv, principiul identității, totalitatea și legea diferenței ca multiplu, lucrurile devenind mai evidente odată făcute corespondențele cu nivelul ontologic, care se ierarhizează în Ființă, Ființă privilegiată (Dasein-ul, dacă doriți) și devenirea.

Ratio Logic	Ontologic	
Ratio essendi	Principiul identității	Ființa
Ratio cognoscendi	TOTALITATE	Ființa privilegiată

Ratio seminales Legea diferenței ca multiplu devenirea

Structura creației pe palierul efectivității, și corespondențele la cele ale logicului și ontologicului

Reconsiderarea conceptului totalității, văzut aici ca „unitate logică și ontologică a Ființei și a devenirii” și asociat holomerului noician, și subsecvent, problematicii mereologiei este punctul nodal al gândirii lui Florea Lucaci, care se duce astfel drept la țintă, în inima celei mai spinoase probleme de întemeiere.

Cu toate acestea, reușita întreprinderii este departe de a fi evidentă. Este de suspectat, de pildă, afirmarea, fără precauții, de parcă ar fi o certitudine apodictică, a eficacității creației ca *ratio essendi*, *cognoscendi* și *seminales*. Ar mai fi poate de semnalat o oarecare seninătate în tratarea lui Kant, vulnerabil, tocmai în privința în care Lucaci are nevoie de el – la certificarea caracterului factice, eficient al creației, în calitatea sa de cvasi-

transcendental: materialul istoric și apelul la simțul comun nu poate să suplinească inconsistența sistemului acolo unde vorbim deja de un alt nivel, cel al conștiinței transcendente, ele fiind, de un alt ordin. Sigur, creația, în această demnitate, pare să fie mai puțin fragilă decât o tabelă de categorii. Mai departe, autorul nu aduce dovezi concludente nici în „confruntarea” cu postmodernismul, punct în orice caz de mare interes pentru reușita lucrării, dat fiind tocmai critica acerbă pe care mai toți

„nietzscheenii” (cum îi numește Florea Lucaci) o fac metafizicii.

Ca încheiere semnalăm că o „deratizare bibliografică” ar fi eliberat textul de multe ambiguități, făcând astfel mai vizibilă ideea de lucru, de o certă calitate, structura solidă, precum și metoda predilectă a profesorului arădean, cea a analizei logice și conceptuale, în conducerea căreia excelează.